

*Professor dr juris Ole Gjems-Onstad
Handelshøyskolen BI
Universitetet i Oslo
Universitetet i Stavanger*

Jubileumsseminar 9 feb 2007 i anledning Knut Boyes 70 års-dag

Veien videre mot et mer rettferdig skattesystem

Hvor er akademikerne – nå når vi trenger dem!

Knut Boye fyller 70 år på et tidspunkt da behovet for faglig, uavhengig og akademisk analyse av skattesystemet er særlig stort.

Norge fikk en ny skattereform som, noe uvanlig, ble satt i kraft gjennom flere år – Skattereformen 2004-2006. Skattereformen ble til dels vedtatt et par år før reglene ble vedtatt. Dermed fikk mange anledning til å planlegge slik Terje Hansen har beskrevet.

Det er en pussighet og invitasjon til skatteplanlegging det er lite å gjøre med nå.

Men det er andre forhold ved Skattereformen 2004-2006, andre mangler, som man bør forholde seg til så raskt som mulig.

Det tok 12 år før man tok konsekvensene av manglene ved Skattereformen 1992 – til tross for at disse tidlig var åpenbare.

Bare prestisje gjør at det er nødvendig å vente så lenge nå. Målt ut fra intensjonene med Skattereformen 2004-2006 er det lett å se en del tydelige inkonsekvenser.

Likevel kan man lett risikere å lite skjer. Bedriftsbeskatningen har kommet inn i et merkelig politisk vakuum.

Høyre og de øvrige ”borgerlige” partier står bak den skattereformen som er gjennomført. Denne er overraskende streng mot næringslivet på en rekke punkter – som forklarer hvorfor det har kommet så få innstramminger fra den nye venstresideregjeringen. Det skattesystemet de overtok var i hovedsak mer enn stramt nok. –For velstående har det vært en del slående muligheter. For mindre næringsdrivende like markerte innstramminger – ikke minst når man tenker at det var Høyre som fikk dette gjennom.

Men Høyre har lite politisk gevinst å hente ved å kritisere sin egen skattereform.

I realiteten var Skattereformen 2004-2006, herunder Skauge-utvalget, et produkt av skatteøkonomisk avdeling i Finansdepartementet. Ap og SV har tradisjonelt hatt tette bånd til det høyeste embetssjiktet i Finansdepartementet. Det kan forklare at Kristin Halvorsen i høst viste seg å være rike aksjespekulanterens beste venn ved overraskende å opprettholde skattefriheten for aksjegevinster på børs gjennom investeringsselskaper.

I sum: Det er et særlig behov for uavhengig faglig vurdering av Skattereformen 2004-2006. Universitets- og høyskolesektoren har en særlig oppgave å fylle.

10 % eierkrav i fritaksmetoden – 14 % skattesats

Skattereformen 2004-2006 skulle redusere avstanden mellom satsene for arbeidsinntekter og kapitalinntekter.

For moderate inntekter har det skjedd. Men i ytterpunktene virker Skattereformen 2004-2006 stikk i strid med sin hensikt.

Slik Terje Hansens påpekninger fører frem til, bør det innføres begrensninger i fritaksmetoden. Ingen andre land vi naturlig sammenligner oss med, har skattefrihet for aksjegevinster i børsnoterte selskaper hvis skattyter trader gjennom investeringsselskaper.

Man har porteføljebegrensninger, dvs et eierkrav på typisk 10 %, noen ganger 5 %, for å skille mellom direkte investeringer med skattefrihet og porteføljeinvesteringer med skatteplikt. I tillegg kan det være krav til eiertid, f eks ett eller to år.

Det er selvfølgelig hyggelig med nullsats for noen utvalgte. Men forskjellen til vanlige lønnstageres skattebelastning blir for stor. En så liberal fritaksmetode svekker legitimiteten i skattesystemet – en legitimitet et høyskattelend med en kostbar velferdsstat er avhengig av.

Mange grader av innstramning er mulig. Man kan innføre et eierkrav på minst 10 %, eventuelt med krav til eiertid. Skattesatsen kunne settes til 28 %, men også til 14 % som i noen grad avdemper den potensielle kjedebeskatning.

Man kunne inkludere utbytte, eller, mer enkelt, holde det utenfor. Der man har eierandeler, er man vanligvis uten mulighet for å påvirke utbyttepolitikken for eventuelt å konvertere skattepliktig aksjegevinst til skattefritt aksjeutbytte.

Fritaksmetode og skjermingsfradrag – skattefritt inn – skattefritt ut

Norge er et land med liten frykt for å være Annerledeslandet i skattepolitikken. Et system ingen andre land har, er ordningen med skjermingsfradrag.

Tankegangen er kanskje logisk nok. Inntil man har mottatt avkastning i samsvar med nær risikofri rente, skal skattesatsen være kapitalskattesatsen på 28 %. Deretter får man nye 28 % på det overskytende – sammenlagt kan gode investeringer gi en skatt på 48,16 %, 28 % + 20,16 % som er 28 % på de 72 som blir igjen etter skatt.

For meg er systemet ikke en gang logisk. Avkastning ut over risikofri rente kan like meget være kapitalavkastning som den under.

Norge er det eneste land i verden som har et slikt system. En danske professor i Skaugutvalget unnfanget ideen som han ikke har klart å selge hjemme eller noe annet sted, men som Skatteøkonomisk avdeling i Finansdepartementet falt pladask for. Det er synd de ikke bare ble liggende.

Man kan si at skjermingsfradraget gjør at Norge straffeskatter de mer lønnsomme investeringer. Det bidrar til at kapitalavkastningsskatten har en form for progressiv profil.

Men det gjelder særlig ved lave tall. For særlig velstående personer bidrar skjermingsfradraget sammen med fritaksmetoden til skatteeffekter som når langt forbi det latterlige.

Det norske skattesystemet er her så outrert, og så urettferdig, at det er vanskelig å tro at tallene er sanne. Å forklare det for utlendinger, vekker et standard: Could you say that again.

En investor har satt inn kr 500 mill i sitt investeringsselskap. Det kan være tidligere utbytte konvertert til aksjekapital. Skjermingsrenten er for 2006 satt til 2,1 %.

For å gå tilbake til Terje Hansen. Først har investorens aksjeselskap skattefrihet for alle aksjegevinster. Dernest kan vedkommende ta ut et beløp innenfor skjermingsrenten – like skattefritt. Med en aksjekapital på kr 500 mill, blir det kr 10,2 mill per år – skattefritt. Skattefritt inn. Skattefritt ut.

Man skal leve meget helseskadelig, eller ha et uvanlig behov for leketøy for voksne, for å trenge mer enn kr 10,2 mill til forbruk.

I tillegg vil man ha lån og annet man kan nedbetale.

Dreier det seg om mer beskjedne, men like fullt stadig mer vanlige formuer, f eks kr 50 mill, vil det dreie seg om skattefritt utbytte på kr 1,02 årlig. Det er fortsatt et stort beløp, ikke minst for den lønnstager som befinner seg på den andre siden av skattegjerdet og som SV og Ap gir 44,8 % marginalskatt + 14,1 % arbeidsgiveravgift, allerede ved kr 400 000 i lønn, og med 47,8 % der man er over kr 650 000.

Konfrontert med slike effekter og en forskjellsbehandling på tvers av alle uttalte intensjoner, pleier politikere å si at det dreier seg om smutthull, om balansering på grensen,

om smarte skattytere. Det er å løpe unna ansvaret for reglene. Dette er ikke smutthull. Det er et system Finansdepartementet har argumentert sterkt og intenst for. Det dreier seg om konsekvenser alle kyndige er oppmerksom på. De krever ingen tilpasning og ingen skatterådgiver. Det du trenger for å få nullsats på millionbeløp i det skattesystem SVs finansminister med et stolt smil opprettholder sammen med Ap, er ikke noe annet enn en stor lommebok.

Ta ikke feil. Finansdepartementets skatteøkonomiske avdeling vil ikke bli beklemt av at disse effektene påpekes. De synes at de forvirrede er vi som sier dette er blitt galt. De har laget et konsekvent system for å skjerme mot kjedebeskatning og en 28 % beskatning av risikofri rente. At systemet gir nullsats for enkelte millionbeløp, sier ikke at systemet er galt, men heller at det er konsekvent.

Skjermingsfradrag – skattesnyternes avledningsmanøver

Skjermingsfradraget er en fantastisk vei til nullskatteparadis i et velferdssamfunn for de særlig velstående.

For skattesnytere er det blitt et tåketeppe av dimensjoner. Skatteretten er et rettsområde med uvanlige sprik mellom intensjon og virkelighet. Det er på en måte det uærlige eller usanne rettsområde.

Politikerne sier at de vil bekjempe skattesnyteri. De vil gjøre skatteetaten i stand til å ta opp kampen med dette samfunnsønde.

Sannheten er at skjermingsfradraget har medført en kolossal opptatthet av uviktige detaljer, fillebeløp og administrative forhold som har tappet etatens ressurser fra langt viktigere oppgaver.

Hjemme i hver skattesnyters kveldsbønn hører skjermingsfradrag og aksjonærregister: Måtte det bestå og måtte etaten hvert år bruke hundrevis av årsverk på dette fullstendig upraktiske påfunn til Finansdepartementet.

En uforståelig splitt

Man skal sikkert vokte seg for å karakterisere dem som står for andre skattetekniske synspunkter enn en selv, med psykiatriske termer.

Derfor avstår jeg fra det.

Men jeg skal tillate meg å si at det er en tankevekkende splitt i Finansdepartementet mellom låvedører ut av skattesystemet som fritaksmetode og skjermingsfradrag for rike, og en intens opptatthet av nanometerrettferdighet koste hva det koste vil.

For at man ikke skal konvertere skattepliktig aksjeutbytte til de facto skattefrie renter på lån, er det en ekstra skatt på renter på lån fra et selskap til en personlig skattyter.

Reglene er så detaljerte at man gisper. Hver annen måned gjennom året kan denne særrenten bli justert med små marginer, dvs med endring i renten med minst 25 basispunkter, dvs 0,25 %. Slik så det ut for 2006:

Skjermingsrente for januar og februar 2006	1,7 pst.
Skjermingsrente for mars og april 2006	1,7 pst.
Skjermingsrente for mai og juni 2006	1,7 pst.
Skjermingsrente for juli og august 2006	2,1 pst.
Skjermingsrente for september og oktober 2006	2,1 pst.
Skjermingsrente for november og desember 2006	2,4 pst

Forskriftsbestemmelsene forteller at det virkelig skal regnes. Man behøver ikke lese hele det følgende, men merk at man skal regne ut fra dager:

§ 5-22-2. Skattepliktig renteinntekt

- (1) Det skal svares ekstra skatt på renteinntekter for de dager i kalendermåneden hvor den effektive rentesatsen overstiger satsen for skjermingsrenten etter denne forskrift.
- (2) Grunnlaget for beregning av skattepliktige renteinntekter er faktiske påløpte renter i kalendermåneden. Hvis skattyter har ytet flere lån til samme selskap, skal renteinntektene på alle lånene inngå i grunnlaget.
- (3) Grunnlaget etter annet ledd reduseres med satsen for skatt på alminnelig inntekt.
- (4) Det gjøres deretter fradrag for skjerming fastsatt etter denne forskrift.

§ 5-22-3. Skjermingsfradrag

- (1) Det beregnes et skjermingsfradrag den siste datoen i hver kalendermåned det skal svares ekstra skatt på renteinntekter.
- (2) Skjermingsfradraget utgjør lånesaldoen den første i samme måned multiplisert med skjermingsrenten etter denne forskrift. Ved låneopptak i løpet av kalendermåneden legges lånesaldoen ved opptaksdatoen til grunn. Ved utstedelse av fordring til underkurs skal utstedelseskursen legges til grunn som utgangspunkt for lånesaldoen.
- (3) Skjermingsfradraget tilordnes den som er kreditor den datoen lånesaldoen beregnes.

Og så kan man merke seg det som ikke står. Til tross for at det har vært ropt etter det, nekter Finansdepartementet å innføre terskelbeløp. Her skal det regnes på lånebeløp på kr 1000 med rentefordeler på noen kroner med skatteverdi knapt noen kroner.

Kontrasten til skattefriheten for millioner er slik at jeg fortsatt avstår fra å snakke om det blir en splittet tenkning av dimensjoner.

Men det er bisart.

Kostnad, ingen besparelse, for vanlige aksjonærer

Til tross for uvanlig kraftige advarsler fra ikke minst Skattedirektoratet insisterte Finansdepartementet, og Høyre, på å innføre et byråkratisk regelverk uten sidestykke i norsk skattheorie. Hver aksje, og det er ikke få av dem, skal ha sitt årlige skjermingsfradrag. Det kan utgjøre bagatellbeløp med en skatteverdi som er latterlig lav. Men hver aksje skal ha det. Det dreier seg om millioner av skatteposisjoner.

For etaten er det et mareritt. For skattyterne er det like ille. Mange mindre næringsdrivende betaler langt mer i revisjonshonorar for å regne ut de skatteposisjoner som er nødvendige av hensyn til skjermingsfradraget og senere gevinstbeskatning, enn det skjermingsfradraget er verdt. I tillegg kommer opprettingen av de mange feil som finnes i oppgavene fra Aksjonærregisteret.

Kunne dette seminaret bidra til at reglene om skjermingsfradrag ble opphevet, ville Knut Boyes 70 år ikke være levd forgjeves!

Å oppheve skjermingsfradraget ville fjerne den merkelige låvedøren inn i nullskatt for de virkelig velstående. Jeg kan godt forstå at de som nå kan ta ut millioner skattefritt, ville synes det var leit. Men jeg har vanskelig for å tenke meg den som kunne hoste frem et genuint følt argument mot. Dette har vært too good to be true – og av de ting hvor de begunstigede vil si: Det var godt så lenge det varte!

For etaten ville det være en stor lettelse. Mange næringsdrivende og mindre investorer ville bli befridd for en plage og en til dels svært irriterende ekstrautgift.

Reduksjon skattesats aksjeinntekter – eiertidskrav aksjegevinster

Skjermingsfradraget skulle gi en skattefordel. Dette kan kompenseres med en reduksjon av den generelle utbytteskattesatsen. Settes den til 14 %, blir satsen lik den som foreslås for investeringsselskapers aksjegevinster. Man kunne også sette skattesatsen for aksjegevinster eiet mer enn to år av fysiske personer til den samme 14 %. For aksjer eiet mer enn to år, ville

mer ordinære investorer da slippe bryderiet med å ta vare på gamle kostpriser og sluttsedler. Det ville gjøre livet lettere for skatteetaten, men farligere for skattesnytere.

Noe av reduksjonen av aksjeinntektsskattesatsen ville finansieres med fjerningen av skjermingsfradraget. En del ville komme gjennom de administrative lettelser for etaten. Skulle det fortsatt mangle midler, kunne man evt ta noe fra provenyet ved å innføre en 14 % skatt for aksjegevinster på porteføljeinvesteringer til holdingselskaper.

Et flatere, enklere og mer rettferdig skattesystem – hvis vi vil

Skattereformen 2004-2006 skulle utjevne forskjellen mellom kapitalbeskatning og lønnstagerbeskatning.

Til dels ble forskjellene forsterket. Men dette er det altså relativt enkelt å gjøre en del med.

Men vi kan gå lenger. Er man realistisk, vil skattesatsen for særlig velståendes inntekter aldri kunne komme nær marginalsattesatsen på 50 % for lønnstagerne. De velstående vil indirekte rammes av 28 % satsen på alminnelig inntekt, dvs løpende inntekter i de selskaper de eier. En mindre del av disse selskapers inntekter kan bli rammet av en utdelingsbeskatning. Total effektiv skattebelastning når man ser selskaper og aksjonær under ett, vil altså dreie seg om kanskje litt over 30 %.

Denne skatten kan ikke settes særlig høyere. Den skal mer realistisk ned.

Skal må få til mer likhet i satser mellom velstående og lønnstagerne, må dermed marginalsattesatsen for lønnstagerne ned.

Er det mulig for statskassen?

Svaret på det er ja, utvilsomt. Ønsker vi en flatere satsstruktur, er den mer enn innen rekkevidde. Det helt enkle grepet er å oppheve toppskatten.

Det kunne vi gjøre under det samlende slagord: Samme skattesats for pensjonister som for de rike. Fjernes toppskatten, og vi ser bort fra arbeidsgiveravgiften som med kr 100 milliarder i proveny er umulig å fjerne, blir marginalsattesatsene

ILønnstagerne 35,8 %

INæringsdrivende 38,7 %

IPensjonister 31 %

Dette ville koste kr 10,9 mrd kr som er litt over en prosent av det offentlige samlede skatte- og avgiftsinntekter. Det er antagelig vanskelig å foreta et grep som ville forandre norsk skattevirkelighet så dramatisk.

Selvfølgelig er det kr 10,9 mrd kr penger. Men tatt over et par år, ville effekten være begrenset. En prosent er ikke mer enn en prosent.

I essens: Det dreier seg om ideologi, ikke om penger. Vi har valget til å ha et flatere, mer rettferdig og enklere skattesystem.

Plutselig ville en del fraser bli sanne. Systemet ville bli enklere. Det ville ikke være særlige incentiver til å danne aksjeselskap. Det ville ikke spille så stor rolle hva slags inntekter man hadde.

Forskjellen mellom velstående og alminnelige mennesker ville ikke bli så forsterket gjennom skattesystemet.

Veivalget : Hvilke forskjeller er de viktige – de små eller store?

Men en annen forskjell ville bli større etter skatt. Og her står man ved et veivalg. Det er ingen tvil om at det norske skattesystemet i dag utjevner mellom lønnstagerne. Mellom den ansatte og direktøren er forskjellen etter skatt mindre enn før skatt. Mellom arbeiderne og eierne er det motsatt: Der er forskjellen etter skatt større enn før skatt.

Dette valget kommer man ikke utenom, så langt jeg kan se. Vil man utjevne mellom lønnstagerne, må de høyeste lønnsinntektene ha marginalskatter som overstiger dem det er realistisk å ilegge bedrifter og investorer. Dermed vil utjevning mellom lønnstagerne forsterke forskjellene mellom lønnstagerne og velstående.

En del forsvarer det gjeldende norske skattesystem med at dette er greit. Et skattesystem som utjevner mellom lønnstagerne, utjevner mellom de mange. De virkelig velstående er så få at det ikke spiller noen rolle at disse har en helt annen skatt, eller i praksis, ingen skatt.

Etter min vurdering er dette feil.

Ett er at politikerne ikke sier det åpent. I all offentlig skattedebatt inngår det at de rike skal betale mer. Hvis lovgiverne snakket åpent om realiteten, ville det svekke legitimiteten av skattesystemet.

For de fleste vil det være meningsløst at det skal utjevnes masse mellom dem og naboen, mens skattene bare øker de relative forskjeller til kaksene.

Arveavgiften – den uærlige skatten

Arveavgiften inngikk ikke i Skattereformen 2004-2006. Skal man omtale de paradoksale eller uærlige skatter, de der virkeligheten avviker mest fra programerklæringene, hører imidlertid arveavgiften med.

Forbausende mange er ikke inneforstått med hvor skjevt denne virker, og at det igjen dreier seg om en tilsiktet forskjellsbehandling av velstående familier og mer alminnelige folk.

Saken om Reitan-familien kunne tyde på at arveavgiften er en realitet også for velstående. Men saken dreier seg for det første om en overdragelse som fant sted under overgangen til de regler vi har i dag. Med dagens bestemmelser ville det ikke ha blitt arveavgift. Uansett arveavgiften i den aktuelle sak dreier seg om litt over kr 100 mill. Resten av beløpet er hovedsakelig renter. Kr 100 mill er én prosent av Reitan-familiens totale formue. Selv om saken bare omhandler en del av denne, sier dette likevel litt.

Tenker du deg om, leser du ofte om at det kommer nye arvinger og barn inn i store familieformuer. Du hører mer sjelden om arveavgift.

Arver man mors eller fars bolighus, vil arveavgiftsgrunnlaget sjelden tilsvare omsetningsverdien fullt ut, men den er like fullt det loven tar utgangspunkt i. Familiens strandeidom der generasjoner har gledet seg, kan gi kr 10 mill i arveavgiftsgrunnlag og nær kr 2 mill i arveavgift.

For dem som arver store verdier, regnestykkene ganske annerledes. De betydelige formuer eies så å si unntaksfritt gjennom selskaper.

Arv av familieeiendommen: Omsetningsverdi – økonomisk cleansing

Når barn arver mors og fars bolighus eller fritidsbolig, er det selvfølgelig trist om de ikke har midler til å betale arveavgiften, og i stedet velger å selge. Resultatet er at mer velstående mennesker overtar. Etter hvert bidrar dermed arveavgiften til at vanlige folk i noen grad fordrives fra de dyre boligstrøkene og fritidsområdene.

Den arveavgift politikerne vil ha i utjevningens navn, fører paradoksalt nok til rikmanns gettoer – en norsk variant av økonomisk cleansing.

Man kan si det er synd. Men det skader ikke økonomien. Det truer ikke arbeidsplasser.

Det kunne derimot arveavgiften gjøre hvis overdragelse av bedrifter skulle medføre en belastning på 20 % eller 30 %.

Farlig med likviditetsbelastning for bedriftseiere

Visste store investorer at overdragelse av formuen til neste generasjon kunne medføre at 20 % eller 30 % forsvant inn i statskassen, kunne de bli fristet til å flytte utenlands. Det kunne redusere investeringer i Norge.

Disse farene har politikerne innsett. Derfor har man innført bestemmelser som fører til at arveavgiften i langt mindre grad rammer bedriftseiere og investorer enn vanlige mennesker. Navnet på denne perleporten ut av arveavgiften heter arveavgiftsloven § 11 A. Språket sklir. Nå snakker man ikke lenger om rike, men om bedrifter og arbeidsplasser.

Ligningsverdier + 70 % rabatt

Perleporten ut av arveavgiften inneholder to markerte lettelser. Ligningsverdiene danner basis for verdsettelsen. Bare 30 % av verdiene behøver tas med.

Vilkåret for å bruke arveavgiftsloven § 11 A er at formuen eies gjennom selskaper. Men det er altså slik de store formuene som den overveldende hovedregel er organisert.

Det arvingen da overtar, er andeler i selskapet – aksjer eller en eierbrøk i et ansvarlig selskap, kommandittselskap mv. Verdsettelsen av disse andelene skal baseres på selskapets formue.

Mange forretningseiendommer har moderate ligningsverdier.

Arveavgiftsgrunnlaget baseres på disse ofte lave ligningsverdier.

Arveavgiftsgrunnlaget skal vise nettoverdien av det som overføres. Til fradrag kommer gjeld. Gjelden går til fradrag fullt ut, dvs 100 % eller krone for krone. Det spiller ingen rolle at den ligningsverdi den fradras mot, kan representere 30 % eller mindre av reell markedsverdi for eiendommen som kanskje er belånt. En reell gjeld fratrekkes fullt ut i en fiktivt lavt verdi for eiendommen. Resultatet er at mange formuer forsvinner og ender opp med null i arveavgiftsgrunnlag.

Et eiendomsselskap ender opp med en null verdsettelse dersom gjeldsgraden er høyere enn ligningsverdiens andel av omsetningsverdien.

Et enkelt eks: Lise skal overta mors utleieselskap ved å få overført alle aksjer i dette heleide aksjeselskapet. Selskapet har en forretningseiendom verdt kr 100 millioner. Gjeldsgraden er 30 %. Ligningsverdien er 25 % av markedsverdien.

Nettoverdien av eiendom = ligningsverdi fratrukket gjeld blir kr $(100 \text{ mill} \times 0,25) - (100 \text{ mill} \times 0,30) = \text{kr } 25 \text{ mill} - \text{kr } 30 \text{ mill} = - \text{kr } 5 \text{ mill}$. For aksjer settes slike enegative verdsettelse til null.

Med null i arveavgiftsgrunnlag er satsen uinteressant. Arveavgiften blir uansett null.

I en del tilfeller har selskaper verdier som det ved formuesligningen ikke tas hensyn til. Goodwill og selvutviklede immaterielle verdier (f eks programvare, datasystemer, patenter, varemerker som selskapet selv har opparbeidet) ses det bort fra. At dette kan dreie seg om betydelige reelle verdier, spiller ingen rolle.

Det er ikke nødvendig å utbrodere dette mer i tekniske detaljer. Hovedpoenget skulle være klart. Når man arver andeler i selskaper, vil verdiene ofte ligge betydelig under markedsverdiene.

Aldri mer enn 6 % eller 9 %

Det andre hovedpoenget i arveavgiftsloven § 11 A er at det i neste omgang skal gis en 70 % rabatt. Bare 30 % av de verdiene man kommer frem til, skal inngå i arveavgiftsgrunnlaget.

Disse gunstige verdsettelsesregler gjelder andeler i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper, og for aksjer i ikke-børsnoterte selskaper. For aksjer i børsnoterte selskaper skal børskursen, dvs markedsverdien, legges til grunn for arveavgiftsberegningen.

Når alminnelige mennesker arver mors og fars aksjer, avgjør vanligvis omsetningsverdien. Der det dreier seg om større aksjeformuer, vil man ofte ha et

investeringsselskap som mellomledd. Dette holdingselskapet er typisk et ikke-børsnotert selskap.

Der man eier aksjer i børsnoterte selskaper gjennom ikke-børsnoterte investeringsselskaper, innebærer arveavgiftsloven § 11 A ganske enkelt en reduksjon på 70 % i arveavgiftssatsen. Den blir 6 % der vanlige folk betaler 20 %, (arv til barn) eller 9 % der andre må ut med 30 % (barnebarn og andre).

Utjevning mellom vanlige folk, men større forskjeller til rike

Arveavgiften i dag skaper mindreforskjell mellom dem som arver mors og fars bolig, og dem som ikke arver noe. Slik sett fører den til utjevning, men igjen mellom mer vanlige mennesker. Arveavgiften forsterker forskjellene mellom lønnstakere og de særlig velstående. De relative forskjeller er større etter avgift enn før.

Arveavgiften gir lite i proveny, kr 1,9 mrd eller omtrent 2 promille av det offentlige skatte- og avgiftsinntekter. Det tilsvarer kanskje 0,15 prosentpoeng på merverdiavgiftsskalaen.

Se til Sverige – opphev arveavgiften!

Vil man beholde arveavgiften, kan flere ting gjøres for å reformere den.

Zimmer-utvalget foreslo at aksjer i ikke-børsnoterte selskaper skulle verdsettes til omsetningsverdi.

Det forslaget vil aldri bli innført. Og skulle det skje, vil det bare være for en helt kort periode og med masse unntak.

Man kunne gi særlige lettelse for familieeiendommer – og komplisere skattesystemet ytterligere.

Man kunne gi et langt høyere bunnfradrag. Dermed ville mye av provenyet forsvinne siden pengene for finansministeren ligger i bunn eller hos de mange.

Man kunne innføre en alternativ minimumsskatt for de særlig velstående: Beholde § 11 A, men si at det i hvert fall skal betales 5 % av reell omsetningsverdi. De velstående ville synes det var for meget. LO ville i praksis forsvare dem av hensyn til arbeidsplassene.

For velferdsstaten tror undertegnede det vil være en god investering å oppheve arveavgiften. Dette er antagelig en av de mest irriterende skattene og avgiftene. Provenyet betyr lite. Sannheten om arveavgiften er ikke godt kjent. Politikere snakker også her om smutthull når de omtaler sine egne bevisste låvedører.

Etter mitt skjønn burde Norge gjøre som Sverige: Oppheve arveavgiften. Det ville, paradoksalt nok, gjøre at alminnelige mennesker ble behandlet mer på linje med de virkelig velstående.